

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:1

Palveluseteli

Käyttöopas kotipalveluun

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2005

Tiivistelmä

Palveluseteli. Käyttöopas kotipalveluun. Helsinki, 2005. 41 s. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön oppaita ISSN 1236-116X, 2005:1)
ISBN 952-00-1622-8 (painettu) ISBN 952-00-1623-6 (sähköinen)

Palveluseteliä koskevat lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2004 alussa. Palvelusetelillä kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun palvelusetelin arvoon asti. Oppaan tarkoituksena on tukea palvelusetelin käyttöönottoa antamalla tietoa palvelusetelin käytöstä kunnille, palveluntuottajille ja palvelunkäyttäjille.

Lainsäädäntö mahdollistaa palvelusetelin käytön erilaisin ehdoin kaikissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tässä oppaassa palveluseteliä tarkastellaan erityisesti kunnan kotipalvelujen järjestämisen näkökulmasta. Palvelusetelin käyttöönotto perustuu kunnan strategiseen päätökseen ja edellyttää huolellista suunnittelua ja seurantaa. Palveluseteli on osa kunnan palvelutuotannon kokonaisuutta ja sen kehittämistä.

Kunta päättää palvelusetelin käyttöönotosta kunnassa ja asettaa tavoitteet palvelusetelin käytölle. Kunta myös päättää, mitä palveluja palvelusetelillä järjestetään ja kuinka laajasti. Kunta hyväksyy palvelusetelillä hankittavien palvelujen tuottajat joko hyväksymällä kaikki hyväksymiskriteerit täyttävät tuottajat tai kilpailuttamalla tuottajat. Palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tason on vastattava sitä tasoa, jota edellytetään kunnan vastaavilta palveluilta.

Kunta arvioi asiakkaan palvelutarpeen ja kyvyn käyttää palveluseteliä. Asiakas valitsee palveluntuottajan kunnan hyväksymien tuottajien joukosta.

Palvelusetelin arvo määräytyy eri tavoin eri palveluissa. Palveluntuottaja laskuttaa kuntaa palvelusetelin arvosta ja palveluseteliasiakas maksaa palveluntuottajalle omavastuuosuutena palvelusetelin arvon ja palveluntuottajan perimän palvelujen hinnan välisen erotuksen.

Kunta voi hyväksyä palveluntuottajiksi sekä yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun lääninhallituksen pitämään rekisteriin kuuluvia tuottajia että muita tuottajia. Rekisteriin kuulumattomien tuottajien myymät palvelut eivät ole arvonlisäverotonta sosiaalihuoltoa.

Asiasanat: kotipalvelut, laatu, oppaat, palvelusetelit, sosiaalipalvelut

Sammandrag

Servicesedeln. Användarinstruktioner för hemservice. Helsingfors, 2005. 41 s. (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker ISSN 1236-116X, 2005:1)
ISBN 952-00-1622-8 (tryckt) ISBN 952-00-1623-6 (elektronisk)

Lagändringarna gällande servicesedeln trädde i kraft i början av 2004. Med servicesedeln förbinder kommunen sig att, upp till det värde som fastställts för sedeln enligt kommunens beslut, betala de tjänster som serviceanvändaren köper av en privat serviceproducent som kommunen godkännt. Avsikten med handboken är att stödja ibruktandet av servicesedeln genom att ge kommuner, serviceproducenter och serviceanvändare information om hur servicesedeln skall användas.

Lagstiftningen möjliggör att servicesedeln kan användas på olika villkor för anordningen av alla social- och hälsovårdstjänster. I denna handbok betraktas servicesedeln särskilt som ett medel att anordna hemservicen i kommunen. Ibruktandet av servicesedeln baserar sig på kommunens strategiska beslut och förutsätter noggrann planering och uppföljning. Servicesedeln är en del av hela den kommunala serviceproduktionen samt utvecklingen av denna produktion.

Kommunen beslutar om ibruktandet av servicesedeln i kommunen och sätter mål för användningen av servicesedeln. Kommunen bestämmer även vilka tjänster som anordnas med hjälp av servicesedeln och i vilken omfattning. Kommunen skall godkänna de producenter vilkas tjänster anskaffas med servicesedeln antingen genom att godkänna alla producenter som uppfyller kriterierna för godkännande eller genom anbudstävlan. Service som anordnas med hjälp av servicesedeln skall motsvara den nivå som krävs av motsvarande kommunala tjänster.

Kommunen uppskattar klientens servicebehov samt klientens förmåga att använda servicesedeln. Klienten väljer serviceproducenten bland de producenter som kommunen har godkännt.

Servicesedelns värde fastställs på olika sätt för olika tjänster. Serviceproducenten fakturerar kommunen för det belopp som servicesedeln är värd och klienten betalar som en självriskandel skillnaden mellan servicesedelns värde och tjänstens pris till serviceproducenten.

Kommunen kan godkänna som serviceproducent producenter som ingår i länsstyrelsens register på basis av lagen om tillsyn över privat socialservice och andra producenter. De tjänster producenter som inte ingår registret säljer inte är momsfri socialvård.

Nyckelord: handböcker, hemtjänster, kvalitet, servicesedlar, socialtjänster

Summary

Service voucher. How to use it for home services. Helsinki, 2005. 41 pp. (Handbooks of the Ministry of Social Affairs and Health ISSN 1236-116X)
ISBN 952-00-1622-8 (printed) ISBN 952-00-1623-6 (electronic)

The legislative amendments concerning the service voucher system took effect at the beginning of 2004. By granting these vouchers to service users the local authorities undertake to pay the services procured by service users by the voucher from a private service provider up to the value defined by decision of the local authorities. The purpose of the guide is to support the introduction of service vouchers by providing information about its use to local authorities, service providers and service users.

The legislation enables use of service vouchers on different conditions in regard to all social and health care services. In the guide the voucher system is looked at in particular from the point of view of municipal home service arrangements. The introduction of service vouchers is based on the municipality's strategic decision and requires careful planning and monitoring. The service voucher system is a part of the entirety of municipal service provision and its development.

The local authorities decide on introduction of the service voucher system and define the objectives for its use. Local authorities also decide what services are to be provided by means of vouchers and to what extent. Local authorities shall approve service providers either by approving the service providers that meet all the criteria or through competitive tendering. The standard of services provided by vouchers must comply with the standard required of other municipal services.

A municipality assesses the client's service needs and ability to use a service voucher. The voucher client chooses the service provider among the providers approved by the local authorities.

The value of a service voucher is determined according to service. The service provider invoices the municipality for the value of the voucher, and the voucher client pays the service provider as his or her own share the difference between the value of the voucher and the price charged by the service provider.

A municipality can approve as service providers both service providers included in the register kept by the State Provincial Office as referred to in the Act on the Supervision of Private Social Services and other service providers. Services sold by service providers not entered in the register are not social welfare exempt from value added tax (VAT).

Key words: guides, home services, quality, service vouchers, social services

Sisällys

Tiivistelmä	3
Sammandrag	5
Summary	7
Sisällys	9
1 LUKIJALLE	11
2 PALVELUSETELI	12
2.1 Mikä on palveluseteli?	12
2.2 Palvelusetelin käyttöön liittyvät lainmuutokset	14
2.3 Palvelusetelillä järjestettävät palvelut	15
3 KUNTA JA PALVELUSETELI	17
3.1 Palvelusetelin käyttöönotto kunnassa.....	17
3.2 Palveluntuottajien hyväksyminen.....	18
3.2.1 Hyväksyminen ilman kilpailuttamista.....	18
3.2.2 Kilpailuttaminen	19
3.3 Asiakaskohtainen palvelutarpeen arviointi	20
3.4 Palvelusetelin arvon määräytyminen eri palveluissa	21
3.4.1 Jatkuva ja säännöllinen kotipalvelu	22
3.4.2 Tukipalvelut ja tilapäiset kotipalvelut	24
3.5 Palvelusetelillä järjestettävien palvelujen arvonlisäverotus	24
4 ASIAKAS JA PALVELUSETELI	26
4.1 Palvelusetelin käyttäjän asema.....	26
4.2 Palveluseteli ja verotus.....	27
4.3 Valitusoikeus ja muutoksenhaku.....	28
4.4 Kuluttajansuoja	28
5 PALVELUNTUOTTAJA JA PALVELUSETELI	29
5.1 Lainsäädännön asettamia vaatimuksia palveluntuottajille.....	29
5.2 Muita hyväksymiskriteereitä palveluntuottajille	31
5.3 Kunnan laskuttaminen.....	31
5.4 Yksityisen asiakkaan laskuttaminen.....	32
6 PALVELUSETELIN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT SOPIMUKSET	33
LIITTEET	
Liite 1. Esimerkkejä jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon määrittelemisestä	34
Liite 2. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (1309/2003)	36
Liite 3. Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta (1310/2003)	38
Liite 4. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta (1311/2003).....	40

1 LUKIJALLE

Sosiaali- ja terveystalitiikan keskeinen tavoite on vanhusten ja vammaisten henkilöiden kotona asumisen tukeminen. Tämän tavoitteen saavuttamista edistetään palvelusetelin käyttönotolla. Palvelusetelijärjestelmän tavoitteita ovat lisäksi palvelujen saatavuuden parantaminen, uuden vaihtoehdon tarjoaminen palvelujen järjestämiseksi ja asiakkaiden valinnanmahdollisuuksien parantaminen. Palvelusetelin käyttönotolla voidaan myös tehostaa palvelutuotantoa sekä edistää yrittäjyyttä ja yritystoimintaa. Kiinnostus palvelusetelien käyttöön on lisääntynyt ja palvelusetelin käyttönottoa valmistellaan monissa kunnissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on järjestänyt kaksi valtakunnallista palveluseteliin liittyvää kokeilua: lasten päivähoidon palvelurahakokeilu ja palvelusetelikokeilu omaishoitajan vapaan järjestämiseksi järjestettiin kumpikin vuosina 1995 - 1997. Sosiaali- ja terveysministeriö oli mukana myös Lahden kaupunkiseudun viiden kunnan hankkeessa, jossa kokeiltiin palveluseteliä vanhusten kotona selviytymistä tukevilla palveluilla vuosina 2001 - 2003.

Vuoden 2004 alussa voimaan tulleilla lainsäädännön muutoksilla selkeytettiin palveluseteliin liittyviä toimintakäytäntöjä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Lainsäädäntö mahdollistaa palvelusetelin käytön erilaisin ehdoin kaikissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tässä oppaassa palveluseteliä tarkastellaan erityisesti kunnan kotipalvelujen järjestämisen näkökulmasta. Oppaan tarkoituksena on tukea palvelusetelin käyttönottoa antamalla tietoa palvelusetelin käytöstä kunnille, palveluntuottajille ja palvelunkäyttäjille. Opas täydentää sosiaali- ja terveysministeriön kuntatiedotetta 1/2004 (Palvelusetelistä uusi järjestämistapa sosiaali- ja terveydenhuoltoon – palveluseteli käyttöön kotipalveluissa 1.1.2004) ja palvelun käyttäjille tarkoitettua esitettä (Palveluseteli – opas käyttäjälle. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:4) sekä Suomen Kuntaliiton yleiskirjettä 18/80/2004 Palveluseteli sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Opas on laadittu sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Versossa. Oppaan laatimistyön tueksi koottiin taustaryhmä, johon kuuluivat neuvotteleva virkamies Viveca **Arrhenius** ja ylitarkastaja Anne-Mari **Raassina** sosiaali- ja terveysministeriöstä, pastori Ritva **Armila** Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitosta, elinkeinopoliittinen asiamies Anna-Kaisa **Auvinen** Palvelutyönantajista, pääsihteeri Tarja **Helameri** Suomen kotihoidon toimikunnasta, sosiaalijohtaja Päivi **Hiltunen** Hollolan kunnasta, ylitarkastaja Eija **Hynninen-Joensivu** Etelä-Suomen lääninhallituksesta, toimitusjohtaja Anne **Rantala** Kotipalvelutoimisto Aamu-Ruskosta, johtaja Marjaana **Seppänen** Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan osaamiskeskus Versosta, vanhustyön päällikkö Tuulikki **Siltari** Tuusulan kunnasta ja erityisasiantuntija Eevaliisa **Virnes** Suomen Kuntaliitosta. Oppaan laatimiseen on osallistunut myös ylitarkastaja Eija **Kontuniemi** kauppa- ja teollisuusministeriöstä. Oppaan on kirjoittanut kotipalvelunohjaaja Katri **Tainio** Sysmän kunnasta.

2 PALVELUSETELI

2.1 Mikä on palveluseteli?

Palvelusetelillä kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta 4 §).

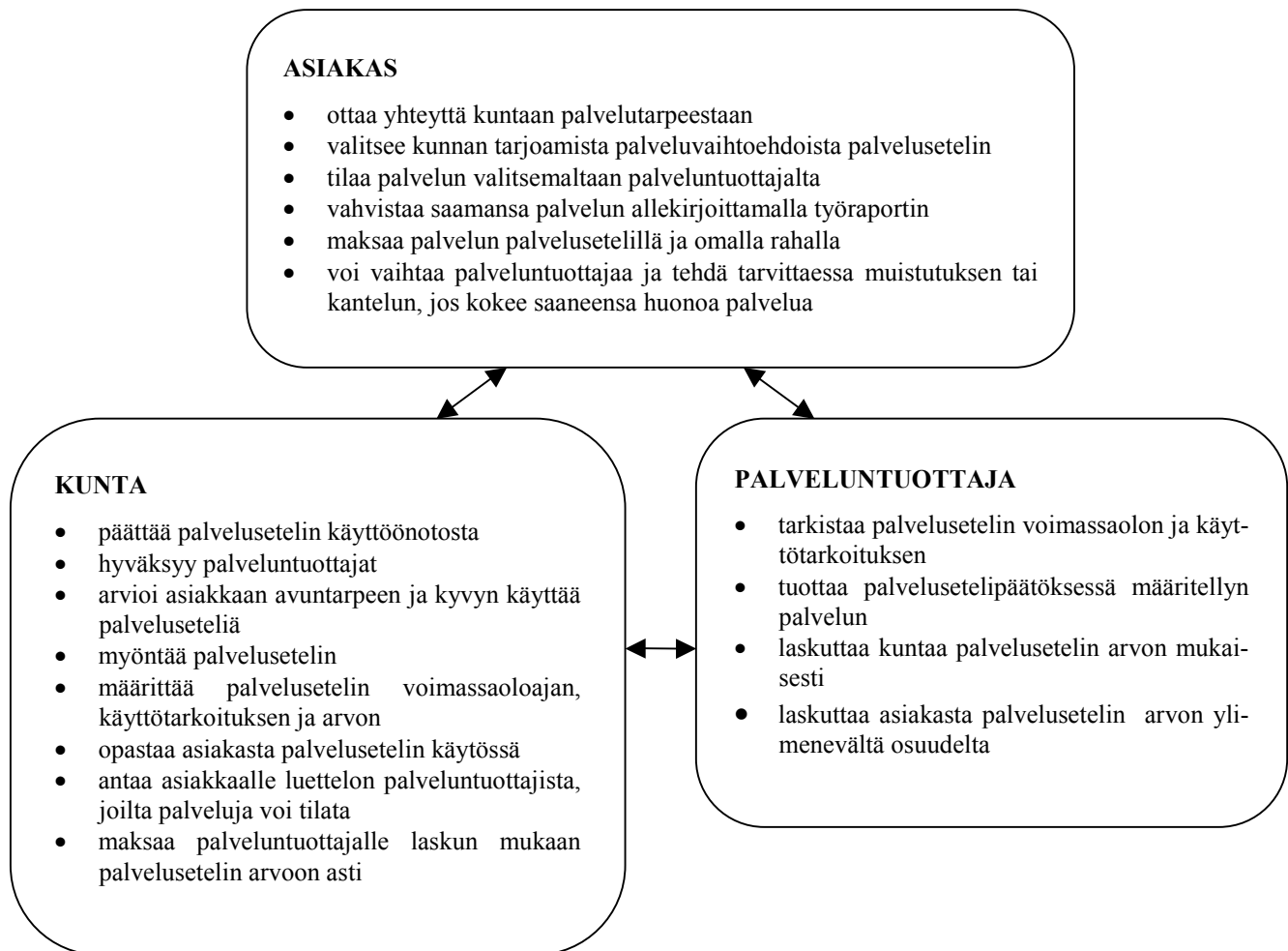
Palveluseteli on yksi palvelujen järjestämistapa muiden vaihtoehtojen rinnalla. Palvelusetelillä kunta myöntää asukkaalleen sitoumuksen maksaa tietyn kunnan päättämän osan yksityisen palveluntuottajan antamasta palvelusta. Kunta antaa asiakkaalle palvelusetelin ja palveluntuottaja laskuttaa kuntaa palvelusetelin arvosta. Palvelusetelin saanut asiakas maksaa palveluntuottajalle palvelusetelin arvon ja palveluntuottajan perimän palvelujen hinnan välisen erotuksen. Palveluseteli voi käytännössä olla esimerkiksi viiranomaispäätös, painettu seteli tai sähköinen kortti.

Palveluntuottajalla tarkoitetaan tässä oppaassa yrittäjää, yritystä, järjestöä tai muuta kolmannen sektorin palveluntuottajaa, joka täyttää kunnan palveluntuottajalle asettamat kriteerit ja on siten kunnan hyväksymä palveluntuottaja.

Palvelusetelimalli perustuu kolmen osapuolen toimintaan:

- Asiakas: Palvelujen ostaja, palvelusetelin saaja, myös osittain vastuussa palvelun kustannuksista
- Kunta: Palvelujen järjestäjä ja osittain vastuussa palvelun kustannuksista
- Palveluntuottaja: Palveluiden tarjoaja ja suorittaja

Kuvio 1. Palvelusetelin osapuolet

Olennaista palveluseteliä käytettäessä on asiakkaan valinnanvapaus kunnan hyväksymien palveluntuottajien välillä. Tältä osin toimintamalli poikkeaa kunnan ostopalveluista, jotka yleensä osoitetaan asiakkaan käyttöön ilman asiakkaan omaa vapautta palveluntuottajan valinnassa.

Taulukko 1. Palvelusetelin ja ostopalvelun erot

Ostopalvelu	Palveluseteli
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kunta valitsee palveluntuottajan tai asiakkaalla on rajattu mahdollisuus valita palveluntuottaja ▪ kunta tekee sopimuksen palveluntuottajan kanssa ▪ asiakas maksaa asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaisen asiakasmaksun kunnalle ▪ asiakkaalta peritään sama asiakasmaksu kuin kunnan tuottamasta vastaavasta palvelusta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ asiakas valitsee palveluntuottajan kunnan hyväksymien tuottajien joukosta ja valvoo omalta osaltaan palvelun toteutumista ▪ asiakas ja palveluntuottaja tekevät sopimuksen palvelun toteuttamisesta ja sisällöstä ▪ asiakas maksaa palvelusta omavastuuosuuden tuottajalle, kunta ei peri asiakkaalta asiakasmaksua ▪ omavastuuosuus voi olla suurempi tai pienempi kuin kunnan tuottamista palveluista perittävä asiakasmaksu, omavastuuosuus vaihtelee eri palveluissa

2.2 Palvelusetelin käyttöön liittyvät lainmuutokset

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan seuraavat palveluseteliä koskevat lainmuutokset:

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (1309/2003, liite 2)
- Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta (1310/2003, liite 3) ja
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta (1311/2003, liite 4)

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:ään lisättiin vaihtoehto, jonka mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvia palveluita myös antamalla asiakkaalle palvelusetelin. Palvelusetelillä kunta sitoutuu maksamaan asiakkaan kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelun tuottajalta hankkimat palvelut enintään palvelusetelin arvoon asti. Kunnat voivat edelleen myös tuottaa palvelut itse, sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muutos koskee asiakasmaksua ja omavastuuosuutta. Palveluseteliä käytettäessä kunta ei saa periä asiakkaalta asiakasmaksua. Asiakas maksaa palveluntuottajalle omavastuuosuuden, jonka määrä ei saa ylittää sitä asiakasmaksua, jonka kunta voisi periä itse tuottamistaan palveluista, ellei palvelusetelin arvon määräytymisestä erikseen toisin säädetä. Kotipalvelun

hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvosta on säädetty erikseen sosiaalihuoltolaisissa.

Sosiaalihuoltolain (710/1982, SHL) uuden 29 a §:n mukaan kunta hyväksyy ne sosiaalihuollon palvelujen tuottajat, joiden palvelujen ostamiseen kunnan antamaa palveluseteliä voidaan käyttää. Sosiaalihuoltolain 29 b §:ssä säädetään kotipalveluun annettavan palvelusetelin arvosta. Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvo määräytyy kotitalouden henkilömäärän ja tulojen perusteella. Jatkuvassa ja säännöllisessä kotipalvelussa palvelusetelin arvo on vähintään 20 euroa tuntia kohti, jos kotitalouden tulot eivät ylitä lain 29 b §:n 2 momentin mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävältä tulosta jaettuna 60:llä. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. (Ks. liite 1). Kunta voi päättää tilapäisen kotipalvelun sekä kotipalvelun tukipalvelujen hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon. Arvon on kuitenkin oltava asiakkaan kannalta kohtuullinen.

2.3 Palvelusetelillä järjestettävät palvelut

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta mahdollistaa palvelusetelin käytön kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Palveluseteliä koskevan lainsäädännön on tarkoitus edistää palvelusetelin käyttöä erityisesti kotipalveluissa.

Kunnan tehtävänä on järjestää asukkailleen sosiaalipalvelut ”sen sisältöisinä ja siinä laajuudessa kuin kulloinkin säädetään” (SHL 13 §). Kotipalvelut kuuluvat sosiaalipalveluihin (SHL 17 §) ja niillä tarkoitetaan ”asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista” (SHL 20 §). Sosiaalihuoltoasetuksen 9 §:n mukaan kotipalvelut ovat kodinhoitajan tai kotiavustajan antamaa kodissa tapahtuvaa yksilön ja perheen työapua, henkilökohtaista huolenpitoa ja tukemista sekä tukipalveluja, kuten ateria-, vaatehuolto-, kylvytys-, siivous-, kuljetus-, saattaja- sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja. Sosiaalihuoltolain 21 § mukaan kotipalveluja annetaan ”alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua suoriutuakseen lain 20 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä ja toiminnoista”.

Kotipalvelun palveluseteli ei ole tarkoitettu kotisairaanhoidon hankkimiseen. Rajanveto kotipalvelun ja kotisairaanhoidon välillä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Palvelusetelillä järjestettävän kotipalvelun yhteydessä voidaan suorittaa sellaisia sairaanhoidollisia toimenpiteitä, joita lääkäri voi antaa potilaalle itselleenkin suoritettavaksi. Tällöin edellytyksenä on se, että palveluntuottajan henkilökunnalla on tehtävään vaadittava koulutus. Kotisairaanhoidossa palvelusetelin käyttö määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n mukaan siten, että asiakkaan omavastuuosuus on enintään asiakasmaksun suuruinen siinäkin tapauksessa, että sama asiakas saa säännöllisesti palvelusetelillä sekä kotipalvelua että kotisairaanhoidoa.

Palvelusetelillä voidaan järjestää kotipalvelua myös sosiaalihuoltolain mukaisessa palveluasumisessa. Tällöin kotipalvelun hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvo määräytyy sosiaalihuoltolain 29 b §:n mukaisesti. Jatkuva ja säännöllisessä kotipalvelussa palvelusetelin arvo määräytyy kotitalouden henkilömäärän ja tulojen mukaan. Tilapäisessä kotipalvelussa ja tukipalveluissa palvelusetelin arvon on oltava kohtuullinen.

Jos palvelusetelillä järjestetään sosiaalihuoltolain mukaista palveluasumista, palvelusetelin arvo on kunnan harkinnassa vastaavasti kuin palveluasumisesta perittävät asiakasmaksut. Tällöin palveluasumiseen annettavan palvelusetelin arvo määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n mukaisesti siten, että asiakkaan omavastuuosuus ei saa ylittää sitä asiakasmaksua, jonka kunta voisi periä itse tuottamistaan palveluista.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi annettavat palvelut voidaan järjestää myös antamalla palvelunkäyttäjälle palveluseteli. Asiakasmaksulakiin tuli vuonna 2004 uusi 6 b §, jonka mukaan asiakasmaksu voi olla enintään 9 euroa vuorokautta kohden omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi hoidettavalle järjestetyistä palveluista siltä osin kuin palvelut korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi annettavan kotipalvelun palvelusetelin arvo määräytyy sosiaalihuoltolain palveluseteliä koskevien säännösten mukaisesti. Jos asiakkaalle sen sijaan annetaan omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi palveluseteli muihin sosiaalihuollon palveluihin, esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluasumisyksikköön, asiakkaan omavastuuosuus saa olla enintään 9 euroa vuorokautta kohden.

3 KUNTA JA PALVELUSETELI

KUNTA

- päättää palvelusetelin käyttöönotosta
- hyväksyy palveluntuottajat
- arvioi asiakkaan palvelutarpeen ja kyvyn käyttää palveluseteliä
- myöntää palvelusetelin
- määrittää palvelusetelin voimassaoloajan, käyttötaroituksen ja arvon
- opastaa asiakasta palvelusetelin käytössä
- antaa asiakkaalle luettelon palveluntuottajista, joilta palveluja voi tilata
- maksaa palveluntuottajalle laskun mukaan palvelusetelin arvoon asti

3.1 Palvelusetelin käyttöönotto kunnassa

Palvelusetelin käyttö edellyttää, että kunnassa on tehty päätös palvelusetelin käyttöönottamisesta. Mikäli kunta aikoo järjestää palveluja palvelusetelillä, kunta osoittaa talousarviossaan ja –suunnitelmassaan voimavarat palvelusetelillä järjestettäviin palveluihin.

Palvelusetelin käyttöönotto perustuu kunnan strategiseen päätökseen ja edellyttää huolellista suunnittelua ja seurantaa. Kunta asettaa palvelusetelin käytölle tavoitteet ja määrittelee palvelusetelin aseman kunnan palvelujen järjestämisessä. Kunta myös päättää, mitä palveluja palvelusetelillä järjestetään ja kuinka laajasti sekä valitsee ja hyväksyy palvelusetelillä hankittavien palvelujen tuottajat. Kunta voi myös päättää, milloin palvelusetelillä järjestettävä palvelu on perusteltua järjestää asiakkaan kotikunnan ulkopuolella (SHL 29 g §). Tällainen syy voi olla esimerkiksi lomanvietto tai vierailu sukulaisten luona.

Kunta tiedottaa kuntalaisille, asiakkaille ja mahdollisille palveluntuottajille palvelusetelin käyttöönotosta. Suomen Kuntaliitto on suosittanut, että kunnalla on kunnanvaltuuston hyväksymä strategia palvelutuotannosta. Hyväksytty strategia on samalla myös viesti palveluntuottajille siitä, miten kunta aikoo tulevina vuosina järjestää palveluja.

Palvelusetelin käyttöönotto edellyttää, että tarjolla on soveltuvia palveluntuottajia, mutta se voi myös synnyttää uusia palveluntuottajia. Palvelusetelin käyttöönotto voi myös edellyttää, että kunnassa kehitetään ja tuetaan eri tavoin palveluyrittäjyyttä. Kunnassa voidaan esimerkiksi järjestää yrittäjille ja oman yrityksen perustamista suunnitteleville

koulutusta yrityksen perustamisesta ja palvelujen laadun kehittamisestä yhteistyössä alueen kuntien, yrittäjäjärjestöjen ja TE-keskuksen kanssa.

Palvelusetelin käyttöönoton yhteydessä kunnan on hyvä tarkastella mahdollisuuksia seudulliseen yhteistyöhön. Lähikunnat voivat esimerkiksi laatia yhteiset hyväksymiskriteerit palveluntuottajille, yhtenäistää palvelutarpeen arviointia sekä välittää palveluja ja ohjata asiakkaita seudullisena yhteistyönä.

Kunnan tehtävänä on ohjata ja neuvoa asiakkaita ja tuottajia palvelusetelin käytössä. Kunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota palvelujen asianmukaisuuteen ja valvontaan. Kunnan on seurattava palvelujen laatutasoa esimerkiksi tekemällä aika ajoin asiakaskyselyjä. Palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tason on vastattava sitä tasoa, jota edellytetään kunnan vastaavilta palveluilta.

3.2 Palveluntuottajien hyväksyminen

Kunta valvoo kaikkia kunnan alueella toimivia yksityisiä sosiaalipalvelujen tuottajia, myös palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tuottajia. Sosiaalihuoltolain 29 a §:ssä säädetään palvelusetelin käytöstä sosiaalihuollon palveluissa. Kunnan on hyväksyttävä ne tuottajat, joiden palvelujen ostamiseen kunnan antamaa palveluseteliä voidaan käyttää. Kunta voi hyväksyä vain sellaisen yksityisen palvelun tuottajan, joka on merkitty ennakkoperintärekisteriin. Muilta osilta palveluntuottajien kelpoisuuden tulee olla vastaava kuin kunnan itse tuottamissa palveluissa. Mikäli kunnan hyväksymä tuottaja käyttää alihankkijaa, myös alihankkijan on oltava hyväksytty tuottaja.

Kunta sisällyttää palveluntuottajan kanssa tehtävään sopimukseen myös salassapitosäädösten noudattamisen, henkilötietojen käsittelyn, yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnan annettun lain (603/1995) mukaisen ilmoitusvelvollisuuden täyttämisen, mahdollisten palvelujen antamiseen liittyvien asiakirjojen hallinnan ja säilyttämisen, vastuuvakuutuksen ottamisen ja säännökset irtisanomisperusteista. Palveluntuottajille asetettavia hyväksymiskriteereitä on käsitelty enemmän kappaleessa 5.1.

Kunta voi hyväksyä palveluntuottajat joko

- 1) hyväksymällä kaikki hyväksymiskriteerit täyttävät palveluntuottajat tai
- 2) kilpailuttamalla palveluntuottajat.

3.2.1 Hyväksyminen ilman kilpailuttamista

Kun kunta päättää hyväksyä kaikki hyväksymiskriteerit täyttävät palveluntuottajat, palvelusetelin käyttöönotosta on tiedotettava mahdollisimman laajasti. Kunta voi ilmoittaa palvelusetelin käyttöönotosta esimerkiksi internetsivuillaan ja alueen lehdissä sekä järjestää tiedotustilaisuuksia eri kohderyhmille. Hyvä ilmoituskanava ovat kauppa- ja teollisuusministeriön julkisista hankinnoista ilmoittamiseen tarkoitettut internetsivut www.ktm.fi/julma. Lisäksi kunta voi esimerkiksi lähettää yrityksille ja kolmannen sektorin palveluntuottajille kyselyn kiinnostuksesta ryhtyä palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tuottajaksi. Samalla voidaan tiedustella tuottajien palvelutarjontaa, laajentamismahdollisuuksia ja koulutustarpeita.

Kaikkien hyväksymiskriteerit täyttävien palveluntuottajien hyväksyminen ilman kilpailutusta on hyvä ja suositeltavakin tapa, koska näin palveluseteliä käyttäville asiakkaille saadaan mahdollisimman paljon valinnanmahdollisuuksia. Hyväksymällä kaikki kriteerit täyttävät tuottajat kunta välttyy usein pitkältä ja monivaiheiselta kilpailutusprosessilta.

Mikäli kunta ei hyväksy tuottajaa palvelusetelillä järjestettävän palvelun tuottajaksi, tuottaja voi tehdä päätöksestä hallintovalituksen hallinto-oikeuteen.

3.2.2 Kilpailuttaminen

Jos kunta haluaa rajoittaa palveluntuottajien määrää, kunnan on kilpailutettava palveluntuottajat. Kilpailuttamista koskee julkisista hankinnoista annettu laki (1505/1992, hankintalaki). Hankintalainsäädännön tavoitteena ovat kilpailuolosuhteiden hyväksikäyttäminen, tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu sekä avoimuus.

Kilpailuttamisessa on noudatettava hankintalain menettelytapavaatimuksia. Jos kysymyksessä on kunnan tekemä EU-kynnysarvot ylittävä (vuoden 2005 loppuun asti 236 945 euroa) ensisijainen palveluhankinta (esim. siivous-, kuljetus- tai kauppakassipalvelu), sovellettavaksi tulee myös kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annettu asetus (380/1998), jolloin ohjeistusta on huomattavasti enemmän. Toissijaisissa palveluissa (esim. vanhustenhuolto, kotisairaanhoido, palveluasuminen, päivähoito) noudatetaan hankintalakia ja käytettävissä ovat pääsääntöisesti avoin ja rajoitettu hankintamenettely. Suora neuvottelumenettely on aina poikkeuksellinen hankintamenettely, jonka käytössä tulisi olla erityisen pidättyväinen.

Hankintalain mukaisessa palveluntuottajien kilpailuttamisessa on suositeltavaa käyttää avointa menettelyä. Hankintalain mukaisella avoimella hankintamenettelyllä tarkoitetaan menettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta ilmoituksen ja mahdollisesti tämän lisäksi lähettää suoria tarjouspyyntöjä. Avoimuuden turvaamiseksi www.ktm.fi/julma on hyvä ilmoituskanava. EU-kynnysarvot ylittävistä ensisijaisista palveluhankinnoista on aina ilmoitettava EU-laajuisesti. Ilmoittamiseen ovat käytössä internetsivut www.credita.fi/.

Hankintalain mukaisella rajoitetulla menettelyllä tarkoitetaan hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö lähettää suorat tarjouspyynnöt tarjoajille ilman julkista ilmoittamista. Tarjouksia on pyydetävä hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävän monelta tuottajalta. Rajoitettu menettely on yleensä perusteltu tilanteissa, joissa tarjoajia odotetaan olevan huomattavan suuri määrä, jolloin tarjoajien ja tarjousten arvioinnista voi aiheutua kohtuuttoman suuri työ.

Sekä avoimessa että rajoitetussa hankintamenettelyssä kaikki halukkaat tarjoajat voivat tehdä tarjouksen. Kunnan on varmistettava, että palveluntuottajia hyväksyttäessä noudatetaan tasapuolisia menettelytapoja.

Hankinnasta on laadittava tarjouspyyntö, jossa kuvataan muun muassa hankinnan kohde, tarjoajien kelpoisuusvaatimukset sekä näiden todistamiseksi vaadittavat selvitykset, tarjouksen valintaperusteet, tarjousten tekemiseen liittyvät seikat sekä palvelun tuotta-

miseen liittyvät ehdot. Tarjouspyynnön on oltava sellainen, että se mahdollistaa yhteismitallisten ja vertailukelpoisten tarjousten tekemisen.

Tarjousten saavuttua kunta arvioi tarjoajien kelpoisuuteen liittyvät seikat. Tarjoaja voidaan sulkea tarjouskilpailusta hankinta-asetuksen 35 §:ssä mainituilla perusteilla (ks. kappale 5.1) tai jos tarjoaja ei täytä tarjouspyynnössä mainittuja vaatimuksia. Tarjous on suljettava tarjouskilpailusta, jos se on myöhästynyt, ei vastaa tarjouspyyntöä tai on puutteellinen.

Tarjoajien kelpoisuuden arvioinnin jälkeen tarjoukset vertaillaan käyttäen ennalta ilmoitettuja arviointikriteerejä. Tarjousten arviointikriteerien ei tulisi liittyä tarjoajan ominaisuuksiin, vaan hankittavaan palveluun.

Tarjousten vertailusta on laadittava asiakirja ja vertailun pohjalta tehdään hankintapäätös. Tarjoajille on annettava riittävät tiedot hankintapäätöksestä sekä muista tarjoajan asemaan liittyvistä ratkaisuksista sekä niiden perusteista. Lisäksi tarjoajalle on annettava muutoksenhakuohjeet. Hankintalainsäädännön vastaisista menettelyistä voidaan valittaa markkinaoikeuteen.

Kilpailuttamisesta ja yleensäkin julkisiin hankintoihin liittyvistä asioista on saatavissa lisätietoa esimerkiksi internetistä osoitteista www.ktm.fi/julkisethankinnat ja www.kilpanet.com sekä Julkisten hankintojen neuvontayksiköstä puhelimitse 09 – 771 2255 tai internetistä osoitteesta www.hankinnat.fi.

3.3 Asiakaskohtainen palvelutarpeen arviointi

Kunta päättää palvelusetelin myöntämisestä yksittäisille asiakkaille noudattaen lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, Asiakaslaki). Palvelusetelin antaminen asiakkaalle perustuu kunnan viranhaltijan päätökseen, jonka hän tekee asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin pohjalta. Päätöksellä kunta sitoutuu maksamaan tietyn osuuden palveluiden hinnasta tietyllä ajanjaksolla.

Kunnan viranhaltija päättää asiakkaan palvelutarpeesta sekä palvelujen sisällöstä ja määrästä kuultuaan asiakasta tai tarvittaessa hänen edustajaansa. Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia standardoituja toimintakykymittareita (esim. RAVA), joiden avulla selvitetään asiakkaan toimintakykyä ja tarvittavan avun ja tuen määrää. Palvelutarve arvioidaan yleensä palvelutunteina.

Kotipalvelun asiakkaalle on laadittava palvelu- ja hoitosuunnitelma yhdessä asiakkaan ja mahdollisesti hänen edustajansa tai omaisensa kanssa, jollei kyseessä ole tilapäinen palvelun tai hoidon tarve tai jollei suunnitelman laatiminen ole muutoin ilmeisen tarpeetonta (Asiakaslaki, 7 §). Palvelu- ja hoitosuunnitelma auttaa palvelujen kokonaisuuden suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa, lisää eri työntekijöiden välistä yhteistyötä ja parantaa tiedonkulkua. Suunnitelmaan kirjataan asiakkaan tarvitsemat palvelut ja hoito sekä niiden toteuttamistapa, tavoitteet ja määrä. Suunnitelmaan kirjataan myös tiedot siitä, mistä asiakas vastaa itse ja miten omaiset mahdollisesti osallistuvat asiakkaan hoitoon ja huolenpitoon.

Kunnan viranhaltija laatii asiakkaan tai tämän edustajan kanssa palvelu- ja hoitosuunnitelman myös silloin, kun asiakkaan palvelut järjestetään palvelusetelin avulla. Suunnitelmaa laadittaessa asiakkaalle esitellään eri vaihtoehdot palvelun järjestämiseksi. Tärkeää on, että kunnan viranhaltija esittelee eri vaihtoehdot tasapuolisesti ja tekee päätökset asiakkaan edun mukaisesti.

Kunta voi järjestää asiakkaiden ohjaamisen ja neuvonnan myös perustamalla erillisen tiedotus- tai palvelunvälityskeskuksen kuten esimerkiksi Lahden seudun viiden kunnan palvelusetelikokeilun yhteydessä tehtiin (Vaihtoehtona palveluseteli – Lahden seudun viiden kunnan palvelusetelikokeilu. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:8). Palvelunvälityskeskuksista, seniori-infosta ja palveluohjauksesta on saatu myönteistä kokemusta ja niiden avulla annettavalla ohjauksella ja neuvonnalla voidaan myös tukea ja helpottaa palvelusetelin käyttöönottoa.

3.4 Palvelusetelin arvon määräytyminen eri palveluissa

Sosiaali- ja terveyspalvelut voidaan ryhmitellä asiakasmaksuja koskevan sääntelyn perusteella kolmeen ryhmään, joihin kuuluvissa palveluissa palvelusetelin arvo ja asiakkaan omavastuuosuus määräytyvät eri tavalla:

Taulukko 2. Palvelusetelin arvon määräytyminen eri sosiaali- ja terveyspalveluissa

1. <i>Sosiaalihuoltolain mukaiset kotipalvelut</i>	2. <i>Muut sosiaali- ja terveyspalvelut, joista perittävien maksujen perusteet ja enimmäismäärät on säädetty asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa</i>	3. <i>Sosiaalipalvelut, joiden asiakasmaksuista ei ole erikseen säädetty</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ säännöllinen ja tilapäinen kotipalvelu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ esim. kotisairaanhoido ja muut terveydenhuollon palvelut 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ esim. sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut
<ul style="list-style-type: none"> ▪ palvelusetelin arvosta säädetään erikseen, kunta päättää palvelusetelin arvon sosiaalihuoltolain sallimissa rajoissa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kunta päättää palvelusetelin arvon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain sallimissa rajoissa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kunta päättää palvelusetelin arvon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain sallimissa rajoissa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ omavastuuosuus voi olla pienempi tai suurempi kuin kunnan vastaavista palveluista perimä asiakasmaksu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omavastuuosuus on enintään palvelusta säädetyn asiakasmaksun suuruinen <ul style="list-style-type: none"> a) maksukattoon sisältyvät palvelut (palvelusetelin omavastuuosuudet kerryttävät maksukattoa) b) maksukattoon sisältymättömät palvelut 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omavastuuosuus ei saa ylittää sitä asiakasmaksua, jonka kunta voisi periä itse tuottamista palveluista

Palvelusetelillä järjestettävien palvelujen omavastuuosuudet kerryttävät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 a §:n mukaista maksukattoa. Maksukaton saavuttamisen jälkeen maksukattoon kuuluvista palveluista ei voida periä omavastuuosuutta kalenterivuoden loppuun. Poikkeuksena on laitoshoido, josta voidaan periä ylläpitomaksun suuruinen omavastuuosuus. Kotipalvelut eivät kuulu maksukaton piiriin.

3.4.1 Jatkuva ja säännöllinen kotipalvelu

Palvelusetelin arvo määräytyy jatkuvassa ja säännöllisesti annettavassa kotipalvelussa kotitaloudessa asuvien henkilöiden määrän ja talouden tulojen mukaisesti. Palvelusetel-

lin arvon tulee olla vähintään 20 euroa tunnilta, jos kotitalouden tulot eivät ylitä säädettyjä tulo rajoja.

Tulo rajan ylittävät tulot vähentävät palvelusetelin täyttä arvoa kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulo rajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:llä. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Palvelusetelin arvon laskemisessa käytettävät tulo rajat määräytyvät samalla tavoin kuin kunnan muulla tavoin järjestämän jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksuissa. Säädetty tulo rajat ja vähennysprosentit ovat seuraavat:

Kotitalouden koko, henkilöä	Tulo raja euroa/kk	Vähennysprosentti
1	445	35
2	820	22
3	1 285	18
4	1 590	15
5	1 925	13
6	2 210	11

Jos kotitalouden henkilö luku on suurempi kuin kuusi, tulo rajaa korotetaan 270 eurolla ja maksuprosenttia alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä kustakin seuraavasta henkilöstä.

Näistä säännöksistä poiketen kunta on kuitenkin velvollinen suorittamaan palvelun tuottajalle enintään asiakkaan ja palvelun tuottajan välillä sovitun hinnan (SHL 29 b §:n 5 mom.). Tällä säännöksellä on merkitystä tilanteessa, jossa palvelusetelin arvo on suurempi kuin palvelun tuottajan perimä hinta.

Laissa palvelusetelille on säädetty vähimmäisarvot. Vähimmäisarvo ei ole indeksidonnainen. Kunnat voivat korottaa palvelusetelin arvoa tarvittaessa, esimerkiksi silloin kun palvelua annetaan öisin tai viikonloppuna.

Palvelusetelin arvoa määriteltäessä otetaan huomioon samat tulot kuin jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun asiakasmaksua määriteltäessä. Huomioon otettavia tuloja ovat veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot eräin sosiaalihuoltolain 29 e §:ssä mainituin poikkeuksin sekä eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet. Metsätulosta otetaan huomioon varallisuusverotusta varten määritelty puhdas tuotto, josta vähennetään metsätalouden korot ja kymmenen prosenttia puhtaan tuoton arvosta. Esimerkiksi asumistukea ja rintamalisää ei oteta tulona huomioon palvelusetelin arvoa määriteltäessä.

Esimerkkejä palvelusetelin arvon laskemisesta on liitteessä 1.

3.4.2 Tukipalvelut ja tilapäiset kotipalvelut

Kunta päättää tukipalveluihin ja tilapäisiin kotipalveluihin annettavan palvelusetelin arvosta. Palveluseteli voi olla tasasuuruinen tai tulosidonnainen. Arvon on kuitenkin oltava asiakkaan kannalta kohtuullinen.

3.5 Palvelusetelillä järjestettävien palvelujen arvonlisäverotus

Arvonlisäverolain (1501/1993) 37 §:n mukaan arvonlisäveroa ei suoriteta sosiaalihuoltona tapahtuvasta palvelujen ja tavaroiden myynnistä. Arvonlisäverolain 38 §:n mukaan verotonta sosiaalihuoltoa on valtion tai kunnan harjoittama sekä sosiaaliviranomaisen valvoma muun sosiaalihuollon palvelujen tuottajan harjoittama toiminta.

Verohallituksen 17.5.1999 antaman ohjeen 6/1999 (Sosiaalihuoltopalvelujen arvonlisäverotus (tiivistelmä), www.vero.fi) mukaan yksityisen toiminnan verottomuuden edellytyksenä on, että toiminta on kunnan tai valtion viranomaisen valvomaa. Verohallituksen lähtökohtana on, että sosiaalihuollon viranomaisten valvontavelvollisuus täyttyy, kun yksityinen tavaroiden ja palvelujen tuottaja on merkitty yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa (603/1996) tarkoitettuun rekisteriin. Lisäksi verottomuuden edellytyksenä on se, että kunta on tehnyt jossain muodossa päätöksen, jolla asiakas todetaan sosiaalihuoltoon oikeutetuksi (esim. päätös palvelusetelin myöntämisestä).

Kunta voi hyväksyä palveluntuottajiksi myös muita kuin yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin kuuluvia tuottajia. Rekisteriin kuulumattomat tuottajat ovat käytännössä erilaisten tukipalvelujen tuottajia. Rekisteriin kuulumattomien tuottajien myymät palvelut ovat pääsääntöisesti arvonlisäverollisia. Tällöin palveluntuottaja laskuttaa kuntaa verollisella laskulla.

Jos kunnan hyväksymiin palveluntuottajiin kuuluu tuottajia, jotka on merkitty yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, asiakkaalla on mahdollisuus valita tuottaja, jonka antamat palvelut ovat arvonlisäverottomia. Jos asiakas valitsee tuottajan, joka ei kuulu rekisteriin, tuottajan asiakkaalta laskuttama omavastuuosuus voi sisältää arvonlisäveroa, joka jää asiakkaan maksettavaksi.

Rekisteriin merkityllä palveluntuottajalla voi olla sekä verotonta että verollista myyntiä. Palveluntuottaja ei voi arvonlisäverotuksessa vähentää verottomasti myymistään palveluista niiden tuottamiseen liittyviä arvonlisäveroja.

Kunnalla on oikeus saada palautuksena palvelusetelin arvoon sisältyvä vero arvonlisäverolain 130 §:n mukaisesti. Kunnalla on myös oikeus saada valtiolta palautuksena laskennallinen vero yksityiseltä sektorilta ostetuista verottomista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista sekä sosiaalihuoltopalveluista arvonlisäverolain 130 a §:n mukaisesti. Palautus perustuu siihen, että yksityinen verottoman toiminnan harjoittaja ei voi vähentää arvonlisäverotuksessa toiminnassa käyttämiinsä hyödykkeisiin sisältyvää veroa, joten se sisältyy kustannuksena palvelun myyntihintaan (ns. piilevä arvonlisävero). Palautuksen suuruus on 5 prosenttia. Palautus lasketaan kunnan maksamasta palvelun ostohinnasta.

Palautuksen saamisen edellytykset ovat seuraavat:

- palvelun hankinnasta on kunnan ja tuottajan välillä sopimus (kunnan päätös tuottajan hyväksymisestä palvelusetelillä järjestettävän palvelun tuottajaksi)
- kunta on tehnyt päätöksen palvelun hankinnasta (kunnan viranhaltijan asiakkaalle tekemä palvelusetelipäätös)
- palvelusetelin arvo on maksettu suoraan palvelun tuottajalle
- palvelun tuottaja on antanut kunnalle laskun verottomista palveluista.

4 ASIAKAS JA PALVELUSETELI

ASIAKAS

- ottaa yhteyttä kuntaan palvelutarpeestaan
- valitsee kunnan tarjoamista palveluvaihtoehdoista palvelusetelin
- tilaa palvelun valitsemaltaan palveluntuottajalta
- vahvistaa saamansa palvelun allekirjoittamalla työraportin
- maksaa palvelun palvelusetelillä ja omalla rahalla
- voi vaihtaa palveluntuottajaa ja tehdä tarvittaessa muistutuksen tai kantelun, jos kokee saaneensa huonoa palvelua

4.1 Palvelusetelin käyttäjän asema

Kotipalvelua voi hakea palveluntarvitsijan kotikunnan sosiaalitoimesta. Hakija voi olla palvelun tarvitsija tai hänen edustajansa, esimerkiksi lähiomainen tai edunvalvoja. Kunta päättää siitä, tarjoaako se hakijalle palveluseteliä vai järjestetäänkö asiakkaan tarvitsemat palvelut muulla tavalla.

Palvelusetelin käyttö antaa asiakkaalle lisää vaihtoehtoja ja tukee siten sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisesti asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Toisaalta palvelusetelin käyttö lisää asiakkaan vastuuta palvelun laadusta ja hinnasta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista korostaa, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti aina otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hänen tarvitsemiensa palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Asiakasta koskevat asiat on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu. (Asiakaslaki 8 §.)

Kaikille asiakkaille palveluseteli ei sovellu. Mikäli asiakas ei pysty käytännössä hankimaan palveluja palvelusetelillä sairauden, huonokuntoisuuden tai henkisen toimintakyvyn vajavuuden, esimerkiksi dementian tai muun vastaavan syyn takia, kunnan on syytä neuvotella asiakkaan tai hänen edustajansa kanssa muulla tavoin järjestettävistä palveluista.

Jos asiakas saa kunnalta päätöksen palvelusetelin myöntämisestä, hän voi valita palveluntuottajan kunnan hyväksymien tuottajien joukosta ja tehdä sopimuksen tuottajan kanssa (ks. kappale 5.3). Asiakas voi ostaa tuottajalta palvelusetelissä mainitun palvelun palvelusetelin voimassaolon aikana. Kunta määrittelee palvelusetelin voimassaoloajan. Palveluseteleitä ei voi säästää ja käyttää jonakin ajanjaksona yli kunnan arvioiman hoidontarpeen. Asiakas varmentaa palvelun toteutumisen allekirjoittamalla tuottajan laatiman raportin palveluista ja maksaa palvelun omavastuuosuuden tuottajalle saamansa laskun mukaisesti. Asiakas voi halutessaan vaihtaa palveluntuottajaa sovittujen irtisanomisaikojen rajoissa.

Asiakas voi kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan on ohjattava asiakas muulla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin. Välttämätön huolenpito on aina järjestettävä esimerkiksi kunnan kotihoidosta tai muun palvelun avulla. Asiakkaan asemaa ja valinnanvapautta suojaa se, että kunta ei voi kokonaisuudessaan ulkoistaa kotipalvelujaan palvelusetelillä järjestettäväksi (STVOL 4 §).

Palvelusetelilainsäädäntö ei synnytä asiakkaalle uusia oikeuksia palveluihin. Jos kunta on arvioinut, että asiakas tarvitsee ei-kiireellisiä palveluita, kunnan on järjestävä palvelut voimavarojensa puitteissa. Asiakas voi myös irtisanoa sopimuksen palveluntuottajan kanssa ja ilmoittaa tästä kunnalle. Tällöin kunnan tulee ohjata hänet toisen palveluntuottajan asiakkaaksi tai muulla tavalla järjestettävien palvelujen piiriin.

4.2 Palveluseteli ja verotus

Palveluseteli on saajalleen veroton etuus. Verottomuuden ehtona on, että palveluseteli

- myönnetään selkeästi määriteltyihin palveluihin
- on henkilökohtainen eikä siirrettävissä toiselle henkilölle
- ei ole suoraan asiakkaalle maksettavaa rahaa, jonka käytön hän itse määrittelee.

Palvelusetelillä hankitut koti- ja tukipalvelut eivät ole arvonlisäverollisia, jos palveluntuottaja on merkitty yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaiseen yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien rekisteriin. Muussa tapauksessa palveluntuottajan asiakkaalta laskuttama omavastuuosuus voi sisältää arvonlisäveroa, joka jää asiakkaan maksettavaksi.

Tuloverolain mukaan (1065/2003) asiakkaalle ei voida myöntää kotitalousvähennystä palvelusetelin omavastuuosuudesta aiheutuviin kustannuksiin. Sen sijaan asiakkaalle voidaan myöntää kotitalousvähennys palveluista, jotka hän ostaa palvelusetelillä myönnetyn palvelun lisäksi yksityiseltä palveluntuottajalta kokonaan omalla kustannuksellaan, koska tällöin on kyse täysin erillisestä työsuorituksesta.

4.3 Valitusoikeus ja muutoksenhaku

Asiakas voi hakea muutosta palvelusetelin myöntämistä koskevaan päätökseen (SHL 45 § ja 46 §). Palvelusetelin myöntämisestä päättävän viranhaltijan on liitettävä päätökseen tiedot siitä, miten ja mihin päätöksestä voi valittaa.

Jos asiakas on tyytymätön saamaansa kohteluun, hän voi tehdä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 23 §:n mukaisen muistutuksen sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Asiakas voi myös tehdä saamastaan kohtelusta kantelun sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille, esimerkiksi sosiaalilautakunnalle tai lääninhallitukselle.

4.4 Kuluttajansuoja

Palvelusetelillä annettavat kotipalvelut kuuluvat kunnan lakisääteisen palvelujen järjestämisvastuun piiriin. Koska kunta ei tuota palveluja taloudellista hyötyä saadakseen, kuntaa ei voida pitää kuluttajansuojalain tarkoittamana ammatinharjoittajana (Kuluttajansuojalaki 5 §). Kuluttajansuojalain mukaiset oikeussuojakeinot eivät koske palvelusetelillä hankittuja palveluita. Jos asiakas sen sijaan ostaa itse palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta palvelusetelillä hankkimiensa palvelujen lisäksi, itse ostettuun palveluun sovelletaan kuluttajansuojalakia.

5 PALVELUNTUOTTAJA JA PALVELUSETELI

PALVELUNTUOTTAJA

- tarkistaa palvelusetelin voimassaolon ja käyttötarkoituksen
- tuottaa palvelusetelipäätöksessä määritellyn palvelun
- laskuttaa kuntaa palvelusetelin arvon mukaisesti
- laskuttaa asiakasta palvelusetelin arvon ylimenevältä osuudelta

5.1 Lainsäädännön asettamia vaatimuksia palveluntuottajille

Kunta hyväksyy ne sosiaalihuollon palvelujen tuottajat, joiden palvelujen ostamiseen kunnan antamaa palveluseteliä voidaan käyttää. Hyväksymiskriteerit täyttävä palveluntuottaja voi toimia kunnassa palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tuottajana. Mikäli kunta kilpailuttaa palveluntuottajat, se voi käyttää hyväksymiskriteerejä niin sanottuina ehdottomina kelpoisuusehtoina, joiden on ilmentävä tarjouspyynnöstä ja jotka tarjoajien on täytettävä. Lainsäädännön asettamia hyväksymiskriteereitä palveluntuottajille ovat:

Palveluntuottaja

- täyttää yksityisten sosiaali- ja terveystalvelujen valvontaa koskevien lakien ja vastaavien asetusten vaatimukset (koskee niitä yksityisiä sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajia, jotka kuuluvat edellä mainittujen lakien piiriin)
- on tehnyt yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaisen ilmoituksen kotikuntaan yksityisen palvelun tuottamisesta (koskee niitä sosiaalipalvelujen tuottajia, jotka kuuluvat yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain piiriin)
- on ennakkoperintärekisterissä (SHL 29 a §)
- sitoutuu hyvään laatuun ja luotettavuuteen (STVOL 4 §)
- sitoutuu noudattamaan salassapitovelvollisuutta (Asiakaslaki, 3 luku)
- esittää tarvittavat rikosrekisteriotteet rikostaustan selvittämiseksi työskenneltäessä lasten kanssa (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002)

Palveluntuottajia koskevia hylkäämisperusteita julkisista hankinnoista annetun hankinta-asetuksen 35 § mukaan ovat:

Palveluntuottaja

- on tehnyt konkurssin tai vireillä on konkurssihakemus

- on päätetty asettaa selvitystilaan
- on tuomittu lainvoimaisella päätöksellä ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta
- on syyllistynyt ammatinharjoittamisessa vakavaan menettelyrikkomukseen
- on laiminlyönyt verojen tai sotu-maksujen suorittamisen (poikkeuksena sopimus verottajan kanssa)
- on yrityssaneerausohjelmassa tai velkajärjestely on vahvistettu tai hakemus näihin on vireillä
- on antanut olennaisesti vääriä tietoja yrityksestä

Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta säädetään lailla (603/1996) ja asetuksella (1208/1996). Laki säätelee yksityisenä liike- tai ammattitoimintana annettuja sosiaalipalveluja. Lain 6 § mukaan muuta kuin ympärivuorokautista toimintaa harjoittavan yksityisen palveluntuottajan on tehtävä ennen toiminnan aloittamista, olennaista muuttamista tai lopettamista ilmoitus sille kunnalle, jossa palveluja annetaan. Ilmoituksesta on ilmentävä palveluntuottajan toimiala ja toiminnan laajuus. Kunta antaa lääninhallitukselle yksityistä palveluntuottajaa koskevat tiedot rekisterinpitoa varten. Ympärivuorokautista toimintaa harjoittavien sosiaalipalvelun tuottajien on haettava lääninhallitukselta lupa palvelun antamiseen.

Yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajan palveluksessa olevan henkilöstön on täytettävä samat kelpoisuusehdot, jotka vaaditaan kunnan tai kuntayhtymän henkilöstöltä vastaavissa tehtävissä. Tukipalveluissa, kuten esimerkiksi siivouspalveluissa, sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuussäännöksissä ei edellytä erityistä sosiaalialan koulutusta. Näin ollen sosiaalialan koulutusta ei välttämättä edellytetä myöskään kunnan hyväksymältä palveluntuottajalta silloin kun kyseessä on tukipalvelujen hankkiminen.

Palveluntuottajalla, joka kotipalvelujen lisäksi tarjoaa terveydenhuollon palveluja, on oltava yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) mukainen lupa tai kysymyksessä on oltava mainitun lain tarkoittama itsenäinen ammatinharjoittaja. Palvelun käyttäjän asemaa suojaa myös potilaan asemasta ja oikeuksista annettu laki (785/1992).

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) oikeuttaa viranomaisen antamaan salassa pidettävän tiedon toimeksiannosta tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi (26 §). Palveluntuottaja saa käyttää asiakastietoja vain toimeksiantotehtävän suorittamiseen. Yksityinen palveluntuottaja ei saa luovuttaa tietoja kolmannelle osapuolelle ilman kunnan lupaa, jota kunta ei voi antaa ilman siihen oikeuttavaa lainsäädäntöä tai asiakkaan suostumusta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia sovelletaan viranomaisten lisäksi myös yksityisiin sosiaalipalvelujen tuottajiin kuten palveluntuottajiin, jotka tuottavat palveluita palvelusetelillä (Asiakaslaki 2 §). Sosiaalihuollon asiakaslaki säättää salassapidettäväksi sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä henkilöstä. Salassapidosta on annettu ohjeita sosiaali- ja terveysministeriön oppaassa (Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet 2001:11).

Lakiin raha-automaattivastuksista (1056/2001) sisältyy kilpailulainsäädännön mukaisia säännöksiä. Erilaiset yleishyödylliset yhteisöt ja säätiöt voivat toimia palvelusetelillä järjestettävän palvelun tuottajina. Palveluntuottaja ei voi kuitenkaan käyttää Raha-

automaattiyhdistyksen avustusta, kunnan antamaa tukea tai muuta julkista tukea toimintaan, jossa ne tuottavat palveluja palvelusetelillä. Palveluntuottaja voi samanaikaisesti saada muuhun toimintaansa esimerkiksi Raha-automaattiyhdistyksen avustusta. Työllistämistuen saaminen ei ole este palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tuottajana toimimiselle.

Palveluntuottajalla voi olla sekä verotonta että verollista myyntiä. Palveluntuottaja ei voi arvonlisäverotuksessa vähentää verottomasti myymistään palveluista niiden tuottamiseen liittyviä arvonlisäveroja.

5.2. Muita hyväksymiskriteereitä palveluntuottajille

Palveluseteliä käytettäessä palveluntuottajalla on vastuu palvelua annettaessa sattuneista vahingoista. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että kunta edellyttää tuottajalta vastuunkuutuksen ottamista.

Palveluntuottajien hyväksymiskriteereinä voivat olla myös palveluntuottajan hyvämaineisuus, moitteettomuus ammatinsa harjoittamisessa ja palvelujen laadukkuus. Niiden käyttäminen palveluntuottajien hyväksymiskriteereinä edellyttää kuitenkin kunnalta tarkkaa harkintaa ja arviointia. Kunta voi harkita hyvämaineisuutta ja muita vastaavia kriteereitä käytettäväksi hyväksymiskriteereinä edellyttäen, että se kykenee määrittelemään kriteerit siten, ettei niiden sisällöstä aiheudu tulkintaongelmia. Palvelujen laatua ja palveluntuottajien hyvämaineisuutta arvioitaessa kunta voi tukeutua puolueettomiin arvioihin palveluntuottajista, käytössä oleviin yksityisten tuottajien arviointijärjestelmiin ja laatukriteeristöihin.

Esimerkkejä palveluntuottajien hyväksymismenettelyistä ja hyväksymiskriteereistä on esimerkiksi internetsivuilla www.kunnat.fi.

5.3. Kunnan laskuttaminen

Palveluntuottaja laskuttaa kuntaa palvelusetelipäätöksen mukaisesti. Asiakkaan palvelun saanti varmistetaan asiaankuuluvien tosittein, jotka palveluntuottaja toimittaa kunnalle. Palvelun toteutuminen varmennetaan asiakkaan allekirjoituksella. Palveluntuottajan on huolehdittava kuntaa laskuttaessaan siitä, että laskusta ilmenevät

- laskun antamispäivä
- asiakkaan henkilötiedot
- erittely laskutettavista palveluista (voi olla laskun liitteenä)
- palvelujen antamisen ajankohta ja palveluihin käytetty aika
- laskun saaja, virallinen nimi ja osoite
- palvelun antaja, virallinen yrittäjärekisterissä oleva nimi ja osoite
- palvelun antajan Y-tunnus
- perusteet mahdolliselle arvonlisäverottomuudelle
- laskun loppusumma ja eräpäivä

Silloin kun lasku sisältää arvonlisäveroa, laskusta on ilmentävä myös

- veron peruste kunkin verokannan ja verottomuuden osalta, yksikköhinta ilman veroa sekä hyvitykset ja alennukset, jos niitä ei ole otettu huomioon yksikkö hinnassa
- verokanta
- suoritettavan veron määrä euroissa

5.4. Yksityisen asiakkaan laskuttaminen

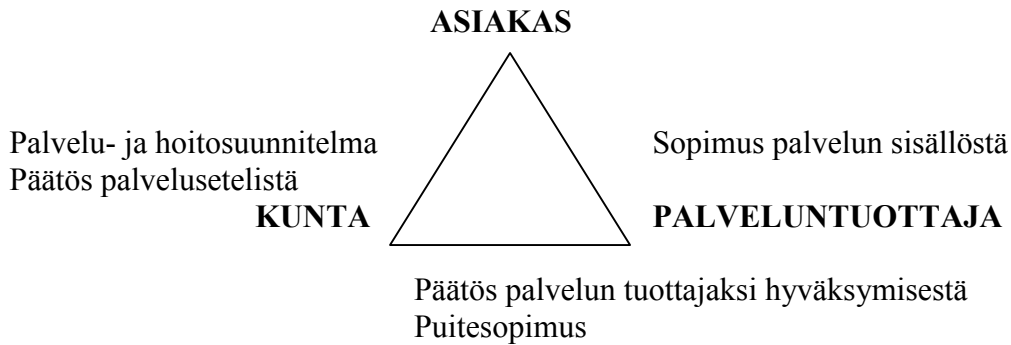
Asiakas maksaa palvelusetelillä hankkimistaan palveluista omavastuuosuuden, joka muodostuu palveluntuottajan bruttohinnan ja palvelusetelin arvon erotuksena. Palveluntuottaja voi hinnoitella tuottamansa palvelut kunnan toiminnalle asettamien ehtojen rajoissa. Kotipalveluissa asiakkaan maksettavaksi jäävä omavastuuosuus voi vaihdella eri palveluntuottajilla.

Palveluntuottaja saa asiakkaalta palvelusetelin, josta ilmenee, kuinka paljon kunta sitoutuu maksamaan asiakkaan saamasta palvelusta. Palveluntuottaja laskuttaa suoraan asiakkaalta asiakkaan omavastuuosuuden.

Asiakasta laskuttaessaan palveluntuottajan tulee käyttää samaa hyvää laskutustapaa kuin kuntaa laskuttaessaan.

6 PALVELUSETELIN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT SOPIMUKSET

Palvelujen järjestäminen palvelusetelillä perustuu kunnan tekemiin päätöksiin sekä asiakkaan, kunnan ja palveluntuottajan välisiin sopimuksiin.

Kunta tekee asiakkaalle palvelusetelipäätöksen muutoksenhakuohjeineen (ks. kappale 4.3). Asiakkaalle tehdään myös palvelu- ja hoitosuunnitelma, jollei asiakkaan palvelun tai hoidon tarve ole luonteeltaan tilapäistä tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Asiakas ja palveluntuottaja sopivat palvelun sisällöstä ja määrästä kunnan viranhaltijan tekemän päätöksen pohjalta. Sopimus voi olla suullinen, mutta kirjallinen sopimus on aina suositeltava. Jos asiakas haluaa ostaa kunnan myöntämän palvelun lisäksi itse lisää palvelua, palveluntuottajan on tehtävä siitä asiakkaan kanssa erillinen kirjallinen sopimus (Asiakaslaki 6 §).

Kunta tarkistaa palvelusetelillä järjestettävien palvelujen tuottajiksi haluavien tiedot ja hyväksyy palveluntuottajat hallinnollisella päätöksellä. Palveluiden hinnat ja niiden voimassaoloajat, palveluiden sisältö ja irtisanomisajat sekä muut ehdot määritellään kunnan ja palveluntuottajan välisessä puitesopimuksessa. Puitesopimuksella kunta ei sitoudu ohjaamaan asiakkaita ostamaan palveluita palveluntuottajalta, mutta asiakkaan ostaessa palveluita ehdot ovat puitesopimuksessa sovitun mukaiset. Jos kunta on päättänyt hyväksyä kaikki hyväksymiskriteerit täyttävät palveluntuottajat, mutta tarjolla on vain yksi tai muutamia kriteerit täyttäviä tuottajia, kunta voi hyväksyä nämä tuottajat ja hyväksyä myöhemmin lisää tuottajia.

LIITTEET

- Liite 1. Esimerkkejä jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun palvelusetelin vähimmäisarvon laskemisesta
- Liite 2. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (1309/2003)
- Liite 3. Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta (1310/2003)
- Liite 4. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta (1311/2003)

Esimerkkejä jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun palvelusetelin vähimmäisarvon määrittämisestä

Sosiaalihuoltolain 29 b §:ssä säädetyt jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun palvelusetelin arvoa määriteltäessä käytettävät tulorajat ja vähennysprosentit ovat seuraavat:

Kotitalouden koko, henkilöä	Tuloraja, euroa/kuukausi	Vähennysprosentti
1	445	35
2	820	22
3	1 285	18
4	1 590	15
5	1 925	13
6	2 210	11

Jos kotitalouden henkilömäärä on suurempi kuin kuusi, tulorajaa korotetaan 270 eurolla ja maksuprosenttia alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä kustakin seuraavasta henkilöstä.

Palvelusetelin arvon tulee olla vähintään 20 euroa tunnilta, jos kotitalouden tulot eivät ylitä säädettyjä tulorajoja.

Esimerkki 1. Yhden henkilön kotitalous, jonka tulot ovat 900 euroa kuukaudessa

Jos henkilön bruttotulot ovat 900 euroa kuukaudessa, palvelusetelin vähimmäisarvo on 20 euroa - $(900 \text{ euroa} - 445 \text{ euroa}) \times 35 \% = 60 = 17,35 \text{ euroa/tunti}$.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jonka palvelun hinta on 20 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 20 euroa - 17,35 euroa = 2,65 euroa/tunti, jonka asiakas maksaa palveluntuottajalle.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 24 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 24 euroa - 17,35 euroa = 6,65 euroa /tunti.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 17 euroa/tunti, asiakkaalle ei jää lainkaan maksettavaksi omavastuuosuutta. Kunta on velvollinen suorittamaan palvelun tuottajalle enintään asiakkaan ja palveluntuottajan välillä sovitun hinnan. Palvelun tuottaja laskuttaa kunnalta 17 euroa tunnilta.

Esimerkki 2. Kahden henkilön kotitalous, jonka tulot ovat 1 600 euroa kuukaudessa

Jos kotitalouden bruttotulot ovat 1 600 euroa kuukaudessa, palvelusetelin vähimmäisarvo on 20 euroa – $(1600 \text{ euroa} - 820 \text{ euroa}) \times 22 \% : 60 = 17,14 \text{ euroa/tunti}$.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jonka palvelun hinta on 20 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 20 euroa - 17,14 euroa = 2,86 euroa/tunti, jonka asiakas maksaa palveluntuottajalle.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 24 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 24 euroa – 17,14 euroa = 6,86 euroa/tunti.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 17 euroa/tunti, asiakkaalle ei jää lainkaan maksettavaksi omavastuuosuutta. Kunta on velvollinen suorittamaan palvelun tuottajalle enintään asiakkaan ja palveluntuottajan välillä sovitun hinnan. Palvelun tuottaja laskuttaa kunnalta 17 euroa tunnilta.

Esimerkki 3. Kolmen henkilön kotitalous, jonka tulot ovat 2 500 euroa kuukaudessa

Jos kotitalouden bruttotulot ovat 2 500 euroa kuukaudessa, palvelusetelin vähimmäisarvo on 20 euroa - $(2 500 \text{ euroa} - 1 285 \text{ euroa}) \times 18 \% : 60 = 16,35 \text{ euroa/tunti}$.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jonka palvelun hinta on 20 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 20 euroa – 16,35 euroa = 3,65 euroa/tunti, jonka asiakas maksaa palveluntuottajalle.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 24 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 24 euroa – 16,35 euroa = 7,65 euroa /tunti.

Jos asiakas hankkii palvelun tuottajalta, jolla palvelun hinta on 17 euroa/tunti, asiakkaan omavastuuosuus on 17 euroa – 16,35 euroa = 0,65 euroa/tunti.

1309/2003

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (733/1992) 4 § seuraavasti:

4 §

Toiminnan järjestäminen

Kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät:

- 1) hoitamalla toiminnan itse;
- 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;
- 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;
- 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta; taikka
- 5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään kunnasta, sovelletaan myös tässä laissa tar-

koitettua toimintaa hoitavaan kuntayhtymään.

Hankittaessa palveluja 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitettulta yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Kunta ja kuntayhtymä ovat velvollisia suorittamaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulle yksityiselle palvelujen tuottajalle korvausta vain osoittamiensa henkilöiden käyttämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja momentin 5 kohdassa tarkoitettulle palvelujen tuottajalle enintään palvelusetelin arvoon saakka.

Jos palvelusta perittävän asiakasmaksun enimmäismäärä on säädetty palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia pienemmäksi, palvelua ei saa järjestää yksinomaan 1 momentin 5 kohdassa mainitulla tavalla antamalla palvelun käyttäjälle palveluseteli.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2004.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

1310/2003

Laki**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 17 päivänä syyskuuta 1982 annettuun sosiaalihuoltolakiin (710/1982) uusi 3 a luku seuraavasti:

3 a luku**Palveluseteli****29 a §**

Kunta hyväksyy ne sosiaalihuollon palvelujen tuottajat, joiden palvelujen ostamiseen kunnan antamaa palveluseteliä voidaan käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti.

Kunta voi hyväksyä vain sellaisen yksityisen palvelujen tuottajan, joka on merkitty ennakkoperintärekisteriin.

Asiakas voi kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet muilla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin.

29 b §

Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvon tulee olla vähintään 20 euroa tuntia kohti, jos kotitalouden tulot eivät ylitä 2 momentin mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosentiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:lla. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Tilapäisen kotipalvelun hankkimiseksi annettavan palve-

lusetelin arvon tulee olla kohtuullinen.

Kotitalouden koko, henkilöä	Tulorajat euroa/kk	Vähennysprosentti
1	445	35
2	820	22
3	1 285	18
4	1 590	15
5	1 925	13
6	2 210	11

Jos kotitalouden henkilöluku on suurempi kuin kuusi, tulorajaa korotetaan 270 eurolla ja maksuprosenttia alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä kustakin seuraavasta henkilöstä.

Muun kotipalvelun kuin kodissa sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön antaman hoidon ja huolenpidon hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä säädetään palvelusetelin arvosta, kunta on velvollinen suorittamaan palvelujen tuottajalle enintään asiakkaan ja palvelujen tuottajan välillä sovitun hinnan.

29 c §

Edellä 29 b §:ssä tarkoitettuina kuukausituloina otetaan huomioon palvelun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elä-

vän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausituloina otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen voidaan veronalaisina tuloina ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut vastaavat veronalaiset tulot korotettuina niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää.

29 d §

Siitä poiketen mitä 29 c §:ssä säädetään, metsätulona otetaan huomioon varallisuusverotusta varten määritelty metsän puhdas tuotto, josta vähennetään metsätalouden korot ja 10 prosenttia puhtaasta tuoton arvosta.

Edellä 1 momentissa määriteltyä metsätuloa alennetaan palvelun käyttäjän vaatimuksesta, jos tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin 1 momentissa tarkoitettu metsätulo. Alennus on 1 momentissa tarkoitettujen metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruinen.

29 e §

Edellä 29 c §:ssä tarkoitettuina tuloina ei oteta huomioon lapsilisää, lapsen hoitotukea,

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

kansaneläkelain (347/1956) mukaista lapsikorotusta, asumistukea, vammaistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuisopintorahaa, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, kuntoutusrahalain (611/1991) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista ylläpitokorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

29 f §

Edellä 29 c §:ssä tarkoitettujen tulojen vähennyksenä otetaan huomioon suoritettavat elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki).

29 g §

Kunta päättää, milloin palvelusetelillä hankittava palvelu kunnan asukkaalle tai 15 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kunnassa oleskelevälle on perusteltua antaa kunnan ulkopuolella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2004.

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

1311/2003

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 12 § seuraavasti:

12 §

Ostopalvelu ja palveluseteli

Jos kunta tai kuntayhtymä järjestää palveluja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla ostopalveluna, palvelun käyttäjältä on perittävä samat maksut ja korvaukset kuin kunnan tai kuntayhtymän itse järjestämistä vastaavista palveluista.

Jos palveluja järjestetään 1 momentissa mainitun lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetulla tavalla palvelusetelillä, palvelun

käyttäjältä ei saa periä asiakasmaksua. Palvelun käyttäjän maksettavaksi tuleva omavastuuosuus ei saa ylittää sitä asiakasmaksua, jonka kunta tai kuntayhtymä voisi periä itse tuottamistaan palveluista, ellei palvelusetelin arvon määräytymisestä erikseen toisin säädetä.

Omavastuuosuuden suuruutta määritettäessä otetaan vastaavasti huomioon, mitä tässä laissa säädetään maksun perimättä jättämisestä tai alentamisesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2003

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN OPPAITA
ISSN 1236-116X

- 2005: 1   Palveluseteli. Käyttöopas kotipalveluun.
          ISBN 952-00-1622-8
          ISBN 952-00-1623-6 (pdf)
- 2   Servicesedelni. Användarinstruktioner för hemservice.
          ISBN 952-00-1624-4
          ISBN 952-00-1625-2 (pdf)